За стіл переговорів

Україна безпосередньо впливає на безпеку Європи. Якщо Путін демонструє готовність до діалогу, чого ще чекає Європа?

Пропонуємо також ознайомитися з протилежною точкою зору Деніса Трубєцького

Вже понад чотири роки російська агресія приносить Україні смерть, руйнування й страждання. Мільйони людей були змушені тікати, незліченна кількість загинула. Тому ще більшої уваги варті нещодавні висловлювання Владіміра Путіна в контексті урочистостей з нагоди річниці перемоги над нацистською Німеччиною. Російський президент висловив надію на швидке закінчення війни та запропонував колишнього канцлера Німеччини Герхарда Шредера на роль переговорника.

Але навіть якщо відкласти питання, хто міг би представляти Європу на переговорах, важливий сам факт того, що Путін знову вважає переговори з Європою взагалі можливими. Кремль вперше непрямо сигналізує, що про закінчення війни і новий порядок безпеки Європи знову можна говорити. Схоже, в Москві теж починають усвідомлювати, що цю війну неможливо виграти на полі бою. Про це свідчить сама нинішня ситуація. Росія досі не досягла своїх воєнних цілей, навіть навпаки: Україна тримається, НАТО поповнилося двома новими членами, Фінляндією та Швецією, а Європейський союз тепер, після 16 років блокади з боку Орбана, має історичний шанс втілити в життя подальші санкції проти Росії, додаткові пакети допомоги для України та важливі інституційні реформи (наприклад, частіше ухвалювати зовнішньополітичні рішення більшістю голосів).

Однак усе це не змінює того факту, що ситуація й досі незадовільна. Війна на Сході України – це війна на виснаження з великими людськими й матеріальними втратами. І при цьому Європа досі не бере участі в переговорах між США та Росією. Ми не повинні з цим миритися.

ЄС повинен разом з головними партнерами, такими як Велика Британія, Туреччина та Канада, призначити спецпредставника

Будь-яка потенційна угода між Росією та Україною безпосередньо зачіпає інтереси Європи. Обговорення територіального майбутнього України та європейської архітектури безпеки посланцями Путіна та двома американськими ріелторами з команди Трампа без участі Європи – абсурдна ідея. Це стосується також ролі європейських військ в забезпеченні можливого перемир'я, відновлення України коштом Європи і питання, хто контролюватиме лінію перемир'я. І найголовніше: не беручи участі, Європа втрачає ключові важелі впливу на Росію. Пом'якшення санкцій може бути ефективною складовою угоди лише за умови участі Європи. Довгострокове фінансування й оснащення українських збройних сил теж може мати реальний стримуючий ефект лише в разі, якщо Європа візьме на себе постійну відповідальність.

Європі не слід делегувати свої безпекові інтереси третім сторонам. Вона має представляти себе сама, захищати власні цінності та обстоювати власні інтереси. Для цього потрібен європейський переговорник, який буде голосом і обличчям Європи. ЄС повинен разом з головними партнерами, такими як Велика Британія, Туреччина та Канада, призначити спецпредставника. Це необхідний наступний крок до впевненого європейського представництва в безпеці континенту. Крім того, це було б логічним продовженням реакції Європи на російську агресію і на дедалі гострішу критику європейського безпекового порядку з боку президента Трампа.

Для Європи ця війна стала поворотним моментом, і нині це твердження актуальне як ніколи. Можливо, навіть більше, ніж на початку війни, бо нині американський уряд під керівництвом Дональда Трампа прагне одночасно виступати і як прихильник України, і як посередник між сторонами конфлікту. Європа ж, навпаки, демонструвала всі ці роки несподівану єдність. В нинішній європейській політиці можна виділити три основні напрямки.

По-перше, Європа з початку війни в тісному партнерстві з Україною – і політичному, і фінансовому, і гуманітарному, і воєнному. Європейські держави допомагають Києву оборонятися, надаючи зброю і значну допомогу. По-друге, ЄС разом з партнерами

запровадив безпрецедентні санкції проти Росії, які чинять відчутний економічний тиск на режим. Мета обох цих заходів полягає в тому, щоб продовження війни було для Росії якомога дорожчим і при цьому безнадійним. По-третє, європейські держави оголосили пріоритетом зміцнення власного оборонного потенціалу. Створення спеціального фонду в Німеччині – одна з головних ознак того, що розбудова європейського воєнного потенціалу набирає обертів.

І це ще не все. Торік країни НАТО домовилися в майбутньому витрачати на оборону 3,5 відсотка валового внутрішнього продукту (плюс ще 1,5 відсотка на безпекову інфраструктуру). Для Європи це фактично інвестиція в здатність ефективно стримувати Росію, постійно підтримувати Україну, а в середньостроковій перспективі – захищатися самостійно, не покладаючись на США.

Європейські союзники були б змушені узгодити єдину переговорну позицію

Тепер Європа має довести, що здатна проявляти політичну силу – за умови, що діятиме злагоджено. Призначення європейського переговорника з питань миру в Україні було б логічним кроком, який продемонстрував би мужність, здатність до дій і дипломатичну силу Європи. Такий спецпредставник мав би не лише захищати європейські інтереси на переговорах, ініційованих США, і підтримувати Україну. Він також мав би шукати прямого діалогу з Москвою, щоб з'ясувати шляхи до стабільного миру.

Призначення спільного представника безпосередньо вплинуло б і на внутрішню ситуацію. Європейські союзники були б змушені узгодити єдину переговорну позицію. Поки злагода є тільки в питанні, які рішення точно неприйнятні для Європи. Спецпредставник же мусив би отримати мандат, який би визначав, хоча б поверхово, і прийнятні рішення.

Крім того, європейський представник гарантував би, що Москва отримує повідомлення від Європи напряму і без викривлень. Нинішня мовчанка загрожує тим, що російські інтерпретації європейської політики сформуються на основі бажаного або ідеологічних передумов. Москва може помилково сприйняти її за слабкість, при цьому сподіваючись, що Європа кине Україну напризволяще, якщо США зменшать допомогу. Також потрібні механізми управління взаємною недовірою, щоб запобігти ескалації та уникнути прямих військових зіткнень. Саме в точках дотику Росії

та Європи (в Балтійському регіоні, в Чорному морі) вищий ризик непередбачених ситуацій. Спецпредставник Європи в Вашингтоні був би гарантом того, що позиція Європи послідовно враховується на переговорах. Вважати, що американські переговорники автоматично представлятимуть європейські інтереси, наївно.

Шанси, що Європа почне відігравати важливішу роль, нині вищі, ніж іще кілька місяців тому. Принаймні, спробувати варто. Ця ініціатива стала б заодно відгуком Європи на недавній заклик президента Зеленського з Вірменії долучитися до переговорів. Для досягнення сталого миру в Україні Європа має сидіти за столом переговорів на рівних. Це найкращий спосіб поставити Путіна перед неприємним для нього фактом: рішення про безпеку Європи не можна ухвалювати без Європи. Стабільна згода можлива тільки за умови активної участі Європи.

Адіс Ахметович

Адіс Ахметович (Adis Ahmetovic) – німецький політик, з 2021 року – депутат Бундестагу, з 2025 року – речник фракції СДПН в Бундестазі з питань зовнішньої політики. Він вивчав політологію та германістику.

Крістос Каціоуліс

Відень

Крістос Каціоуліс (Christos Katsioulis) керує Регіональним офісом "За співпрацю та мир" представництва Фонду ім. Фрідріха Еберта (FES) у Відні. До того він працював в Лондоні, Афінах та Брюсселі, а також

упродовж п’яти років був експертом з питань зовнішньої політики й політики безпеки відділу Аналізу міжнародної політики Фонду. Вивчав політологію та історію в університетах у Трірі та в Салоніках.